

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti
rektori **O.SH. Bazarov**
“ ” 2024 yil
Ro‘yxatga olindi № 05/04/034
“27” iyun 2024 yil

BOSHQARUV HISOBI

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	400000	- Biznes, boshqaruv va huquq
Ta‘lim sohasi:	410000	- Biznes va boshqaruv
Ta‘lim yo‘nalishi:	60410500	- Bank ishi va auditi

Qarshi – 2024 yil

Fan (modul) kodi BH.205	O'quv yili 2024-2025	Semestr 7	ECTS krediti 5
Fan (modul) turi Tanlov fani	Ta'lim tili o'zbek		Haftalik dars soati 4
Fanning nomi	Auditoriya mash- g'ulotlari(soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Boshqaruv hisobi	60	60	120
Jami	60	60	120

2.	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p>“Boshqaruv hisobi” fanining asosiy maqsadi – talabalarga xojalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini tashkil etish va yuritish bo'yicha nazariy hamda amaliy ko'nikmalarni takomillashtirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi: talabalar bu fanni o'rganish orqali xo'jalik yurituvchi subektlar xarajatlarini minimallashtirib, mavjud bo'lgan material, mehnat va boshqa resurslardan samarali foydalanish, foydani maksimallashtirish bo'yicha ishlab chiqarishning barcha bosqichlarida boshqaruv qarorlarini qabul qilish malakalariga ham ega bo'lishadi.</p> <p>Shu boisdan ham “Boshqaruv hisobi” fani xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv qarorlarini qabul qilish, ular faoliyatini nazorat qilish va tartibga solishda muhim ahamiyat kasb etadi.</p> <p style="text-align: center;">II. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentliklar)</p> <p>Boshqaruv hisobi fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida magistr:</p> <ul style="list-style-type: none"> -fanining mazmuni va kontseptsiyasi; -xarajatlarni boshqarish; -boshqaruv qarorlarini modellashtirish va eng optimallarini topish; -baholarni shakllantirish, investitsiya va biznes tarkibini o'zgartirish haqida tasavvurga ega bo'lishi; -tezkor va qisqa muddatli boshqaruv qarorlarini qabul qilishni; -zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foydani aniqlashni; -xo'jalik subektlarida boshqaruv hisobini shakllantirishning nazariy va uslubiy masalalarini bilishi va ulardan foydalana olishi; -boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida hisob ma'lumotlarini amaliy qo'llash; -korxonada faoliyatini rejalashtirish va byudjetlashtirish; - boshqaruv hisobida menejerlar faoliyatini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishi; -tafovut va og'ishishlarni tahlili qilish; - xo'jalik subektlarida boshqaruv hisobini amaliy tashkil qilish; -strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilish malakalariga ega bo'lishi lozim.
----	--

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

“Boshqaruv hisobi” fanining ahamiyati, shakllanishi va rivojlanishi
Xo'jalik yurituvchi subektlarni boshqarishning paydo bo'lishi, ahamiyati va rivojlanishi. Boshqaruvning mohiyati, tamoyillari va maqsadlari. Boshqaruv hisobining tarixiy shakllanishi va rivojlanishi.

Boshqaruv hisobida xarajatlarning o'rni va ularni boshqarish
Boshqaruv hisobini tashkil qilishda xarajatlarni hisobga olish xususiyatlari. Xarajatlar tarkibi. Shartli-o'zgaruvchan, shartli-doimiy hamda yarim o'zgaruvchan xarajatlar. Ularni hisobga olish, taqsimlash tartibi va usullari.

Boshqaruv qarorlarini qabul qilish asoslari
Boshqaruv qarorlarini qabul qilish usullari va modellari, ulardan samarali foydalanish. Boshqaruv hisobida relevant va norelevant xarajatlar. Alternativ xarajatlar. Marjinal xarajatlar.

Boshqaruv hisobida xo'jalik yurituvchi subektlar faoliyatini rejalashtirish va byudjetlashtirish
Rejalashtirish asoslari va dasturi. Xo'jalik yurituvchi subekt byudjeti mohiyati va uni shakllantirish. Bosh byudjet, uning tarkibi va tuzish tartibi. Moslashuvchan va statik byudjet, ularni tuzish asoslari. Byudjetlashtirishda ishlab chiqarish dasturi. Pul mablag'lari byudjeti. Sotish hajmini rejalashtirish.

Boshqaruv hisobida baho siyosati va transfert bahoni shakllantirish
Makroiqtisod nuqtai nazaridan baholarni belgilash kontseptsiyasi. Baho siyosatida transfert bahoning tutgan o'rni va mazmuni. Transfert bahoni aniqlash tartibi va tamoyillari. Maqsadga muvofiq holda ustamalar foizini aniqlash. Baholar bo'yicha qarorlar qabul qilishga ta'sir qiluvchi omillar. Bahoni belgilash usullari.

Xo'jalik yurituvchi subektlarning segmentar hisoboti
Segmentar hisobotning mohiyati, ahamiyati va uni tashkil etish. Tashqi foydalanuvchilar uchun segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari. Ichki segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari. Segmentar hisobotni tuzish bosqichlari va uning vazifalari. Segmentar hisobot javobgarlik markazlari faoliyatini baholashning asosi sifatida.

Javobgarlik va mas'uliyat markazlari bo'yicha boshqaruv hisobini tashkil qilish

Javobgarlik markazlarining turlari. Mas'uliyat markazlari faoliyatini moliyaviy baholash mezonlari. Mas'uliyat markazlari faoliyatini baholashda nomoliyaviy mezonlar. Javobgarlik markazlari bo'yicha xarajatlar hisobini

tashkil etish. Segmentlar bo'yicha daromad va xarajatlarni aniqlash.

Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foyda

Marjinal daromad haqida tushuncha. "Xarajat-ishlab chiqarish hajmi-foйда" ko'rsatkichlari tahlili. Zararsizlik (kritik) nuqtasini aniqlash. CVP – tahlilining asosiy muammolari. Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish. Boshqaruv hisobida zararsizlik nuqtasini hisoblash usullari.

Boshqaruv hisobida chiziqli dasturlash modeli

Chiziqli dasturlash modellaridan foydalanish zaruriyati. Chiziqli dasturlash modelining asosi. Chiziqli dasturlash modeli muammolarini echish bosqichlari.

Investitsiya loyihalari va biznesning tarkibli bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish

Investitsiya loyihalari bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish. Biznes tarkibini o'zgartirish bo'yicha qarorlar qabul qilish va boshqaruv samaradorligini baholash. Rivojlangan mamlakatlarning biznesni boshqarish tajribasi.

Boshqaruv hisobida sifatni boshqarish va nazorat qilish

Sifatni boshqarishning paydo bo'lishi va rivojlanishi. Sifat ko'rsatkichining mohiyati. Sifat nazorati. Sifat nazoratining xulqiy jihatlari.

Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish yo'nalishlari

Strategik boshqaruv hisobining xo'jalik yurituvchi subekt faoliyatini boshqarishdagi o'rni. Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish va yuritishning nazariy va uslubiy asoslari. Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning amaliy jihatlari.

Xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini amaliy jihatdan tashkil qilish

Boshqaruv hisobini tashkil etishning avtonom va integratsiyalashgan tizimlari. Xo'jalik yurituvchi subektlarda integratsiyalashgan hisob tizimini avtomatlashtirish hamda dasturlash xususiyatlari. Amaliy boshqaruv hisobini isloh qilishning nazariy jihatlari.

II. Amaliy mashg'ulotlar buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

(Seminar mashg'ulotlari), (Mustaqil ta'lim), (Kurs ishi) o'quv rejada ko'rsatilgan turi (nomi) bo'yicha yoziladi) Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

"Boshqaruv hisobi" fanining ahamiyati, shakllanishi va rivojlanishi
Boshqaruv hisobida xarajatlarning o'rni va ularni boshqarish.

Boshqaruv qarorlarini qabul qilish asoslari

Boshqaruv hisobida xo'jalik yurituvchi subektlar faoliyatini rejalashtirish va byudjetlashtirish

Boshqaruv hisobida baho siyosati va transfert bahoni shakllantirish
Xo'jalik yurituvchi subektlarning segmentar hisoboti
Javobgarlik va mas'uliyat markazlari bo'yicha boshqaruv hisobini tashkil qilish
Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foyda
Boshqaruv hisobida chiziqli dasturlash modeli
Investitsiya loyihalari va biznesning tarkibi bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish
Boshqaruv hisobida sifatni boshqarish va nazorat qilish
Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish yo'nalishlari.
Xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini amaliy jihatdan tashkil qilish

Fan bo'yicha kurs ishi o'quv rejasida rejalashtirilmagan.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limning shakl va mazmuni. "Boshqaruv hisobi" fani bo'yicha talabning mustaqil ishi shu fanni o'rganish jarayonining tarkibiy qismi bo'lib, uslubiy va axborot resurslari bilan to'lata'minlangan.

"Boshqaruv hisobi" fanini o'rganuvchi talabalar auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash uchun mustaqil ta'lim tizimiga asoslanib, kafedra o'qituvchilari rahbarligida, mustaqil ish bajaradilar. Bunda ular qo'shimcha adabiyotlarni o'rganib hamda internet saytlaridan foydalanib, konspektlar, referatlar va ilmiy dokladlar tayyorlaydilar, amaliy mashg'ulot mavzusiga doir uy vazifalarini bajaradilar, ko'rgazmali qurollar va slaydlar tayyorlaydilar. Mustaqil ta'lim natijalari reyting tizimi asosida baholanadi.

Uyga vazifalarni bajarish, qo'shimcha darslik va adabiyotlardan yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni topish yo'llarini aniqlash, internet tarmoqlaridan foydalanib ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, ilmiy to'garak doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib ilmiy maqola va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalarning darsda olgan bilimlarini chuqurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Shuning uchun ham mustaqil ta'limsiz o'quv faoliyati samarali bo'lishi mumkin emas.

Uy vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot olib boruvchi o'qituvchi tomonidan, konspektlarni va mavzuni o'zlashtirish darajasini tekshirish va baholash esa ma'ruza darslarini olib boruvchi o'qituvchi tomonidan har darsda amalga oshiriladi.

Talabalarga mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi.

- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- kompyuter texnologiyalari tizimlari bilan ishlash;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha referat va konspektlar tayyorlash;
- talabning o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan

adabiyotlar, monografiya va ilmiy to'plamlarni chuqur o'rganish;
 - interaktiv va yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish jarayonida faolqatnashish;
 - masofaviy (distansion) ta'limni tashkil etishda qatnashish;
 - mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarish.

"Boshqaruv hisobi" fanidan mustaqil ish majmuasi fanning barcha mavzularini qamrab olgan va quyidagi mavzu ko'rinishida shakllantirilgan.

1. "Boshqaruv hisobi" fanining ahamiyati, shakllanishi va rivojlanishi.
2. Boshqaruv hisobining tarixiy shakllanishi va rivojlanishi.
3. Shartli-o'zgaruvchan, shartli-doimiy hamda yarim o'zgaruvchan xarajatlar.
4. Boshqaruv hisobida xarajatlarning o'rni va ularni boshqarish.
5. Boshqaruv hisobida relevant va norelevant xarajatlar.
6. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish asoslari.
7. Byudjetlashtirishda ishlab chiqarish dasturi.
8. Boshqaruv hisobida xo'jalik yurituvchi subektlar faoliyatini rejalashtirish vabyudjetlashtirish.
9. Bahoni belgilash usullari.
10. Boshqaruv hisobida baho siyosati va transfert bahoni shakllantirish.
11. Segmentar hisobot javobgarlik markazlari faoliyatini baholashning asosi sifatida.
12. Xo'jalik yurituvchi subektlarning segmentar hisoboti
13. Javobgarlik va mas'uliyat markazlari bo'yicha boshqaruv hisobini tashkil qilish.
14. Segmentlar bo'yicha daromad va xarajatlarni aniqlash.
15. Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foyda.
16. Boshqaruv hisobida zararsizlik nuqtasini hisoblash usullari.
17. Boshqaruv hisobida chiziqli dasturlash modeli.
18. Chiziqli dasturlash modeli muammolarini echish bosqichlari.
19. Investitsiya loyihalari va biznesning tarkibi bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish.
20. Rivojlangan mamlakatlarning biznesni boshqarish tajribasi.
21. Boshqaruv hisobida sifatni boshqarish va nazorat qilish.
22. Sifat nazoratining xulqiy jihatlari.
23. Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish yo'nalishlari.
24. Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning amaliy jihatlari.
25. Xo'jalik yurituvchi subektlarda boshqaruv hisobini amaliy jihatdan tashkil qilish.
26. Amaliy boshqaruv hisobini isloh qilishning nazariy jihatlari.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar, mavzular bo'yicha prezentatsiyalar tayyorlash va o'rnatilgan tartibda taqdim etish tavsiya etiladi.

3.	<p style="text-align: center;">V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalar</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba bilishi kerak: Boshqaruv hisobi fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida magistr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fanining mazmuni va kontseptsiyasi; - xarajatlarni boshqarish; - boshqaruv qarorlarini modellashtirish va eng optimallarini topish; - baholarni shakllantirish, investitsiya va biznes tarkibini o'zgartirish haqida tasavvurga ega bo'lishi; - tezkor va qisqa muddatli boshqaruv qarorlarini qabul qilishni; - zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foydani aniqlashni; - xo'jalik subektlarida boshqaruv hisobini shakllantirishning nazariy va uslubiy masalalarini bilishi va ulardan foydalana olishi; - boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida hisob ma'lumotlarini amaliy qo'llash; - korxonada faoliyatini rejalashtirish va byudjetlashtirish; - boshqaruv hisobida menejerlar faoliyatini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishi; - tafovut va og'ishishlarni tahlili qilish; - xo'jalik subektlarida boshqaruv hisobini amaliy tashkil qilish; - strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilish malakalariga ega bo'lishi lozim. (malaka)
4.	<p style="text-align: center;">VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar.
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish (test va og'zaki)ni topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">VIII. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari</p> <p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi. Darslik. –T.:Iqtisod-moliya, 2019. - 512 b. 2. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S., Xalilov Sh. Moliyaviy hisob va hisobot. O'quv qo'llanma. –T.:Iqtisod-moliya, 2018. - 400 b. 3. Kuljonov O., Ortiqov X., Yugay L., Tuxsanov X., M.Xayitboyev Moliyaviy hisob. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –246 b. 4. Norbekov D., To'rayev A., Raxmonov Sh. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –350 b.

	<p>5. Norbekov D., Misirov K., Tashmanov G'. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –194 b.</p> <p>6. Pardayev A., Pardayev B. “Boshqaruv hisobi” T.: G'.G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2015 yil 251 b.</p> <p>7.Xasanov B., G'aniyev Z., Muxammedova D. Boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –279 b.</p> <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <p>8.Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 104 b.</p> <p>9.Karimov A., Muqumov Z, Tulayev M., Kurbanbayev J., Raxmonov Sh. Buxgalteriya hisobining axborot tizimlari. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya,2018. –194 b.</p> <p>10.Norbekov D., Maxmudov A., Muxammedova D. Buxgalteriya hisobi. O'quvqo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –236 b.</p> <p>11.An Introduction to Accounting Theory, 1st edition. 2016, UWS; Australia.</p> <p>12.Wan Madznan Wan Ibrahim Mohd Rizal Palil “Fundamentals of Business Accounting” 2nd edition Published by Oxford Fajar Sdn. Bhd. Selangor Darul Ehsan, Malaysia 2014.</p> <p>13.Carl S. Warren, James M. Reeve, Jonathan E. Ducae “Financial and Managerial Accounting” 12th edition, South-Western, Cengage Learning, USA, 2014.</p> <p>Internet saytlari: www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p>
7.	<p>Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul: “Buxgalteriy hisobi va audit” kafedrası v.b.professor, i.f.n. G.J.Jumayeva</p> <p style="text-align: center;">Taqrizchilar:</p> <p>S.N.Hamrayeva QMII “Innovatsion iqtisodiyot” kafedrası mudiri. A.T.Alikulov QMII, “BHvaA” kafedrası mudiri, i.f.f.d (PhD).</p>